

ХАЙНРИХ БЪОЛ ДЖУДЖЕТО И КУКЛАТА

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Маршрутите ни са точно определени. Всяка сутрин напускаме града в различни посоки, отряд от шестима анкетъори, които служат на статистиката. Беше още тъмно, когато този ден взех влака в Кьолн, катедралата ми се видя много широка, широка и насечена, а после станах свидетел на странно мрачна игра: когато влакът спря в Дойц, никой не слезе, нито се качи, но машинистът, началникът на гарата и кондукторът все пак си размениха сигнали: размахваха се лампи, прозвучаха викове и свирки, докато буталата на локомотива отново не се завъртяха. Едва след Мюлхайм забелязах как започна да просветва зад хълмовете, разположени източно от Кьолн, от здрача рязко изскочи една кула, озарена от внезапен слънчев лъч и аз видях, че е едва шест часа.

Опитваме се да провеждаме нашите анкети по най-разнообразен начин, отхвърляме всичко формално, отказваме се от въпросници. Служат ни само бележник и молив, а също планът към който сме длъжни да се придържаме. Най-новата идея на шефа е да посещаваме хората колкото е възможно по-рано, „пред лицето на делника, тъй да се каже“ — неблагоприятна и трудна работа.

Така трябваше скоро да закопчая обратно палтото си и да посегна към шапката си, защото във някакъв глас извика: „Опладен, Опладен!“

Трябваше да вървя от гарата около осем минути, преди да стигна посочения адрес: малка къща от червени тухли.

Натиснах копчето на звънеца и зачаках. Чаках дълго. Но всичко оставаше тихо. Хората минаваха по улицата покрай мене, странни погледи ме пронизваха, но отвътре не се чуваше нищо, а жълтеникавата завеса на прозореца не помръдваше: само едно порцеланово джудже с хармоника на скута седеше върху подпрозоречната дъска между стъклото и завесата и с тъпите си пръсти търсеше някаква мелодия, която изглежда не можеше да намери. То се хилеше неопределено и едва когато се вгледах по-дълго, забелязах, че клечи върху пепелник, а от кухня му капак стърчи цигара.

Позвъних още веднъж, но тогава към мен се приближи една жена, която малко преди това бе минала с кана за мляко.

— Кого търсите?

— Майкснер — казах аз.

Тя поклати глава:

— Но той умря.

— А жена му?

— В болница е.

Тя си тръгна, клатейки глава, и по едно време се обърна, понеже аз продължавах да стоя и се взирах в лицето на джуджето. После бавно закрачих обратно към гарата. Не сме упълномощени при такива случаи да проявяваме инициатива и да посещаваме други адреси. Умрелият си е умрял и в сумарните списъци минава като тиренце в определената графа.

Взех влака за Дюселдорф, внимателно изрисувах кръст зад опладенския адрес и зачетох вестник, но непрекъснато виждах пред себе си безнадеждния израз върху порцелановото лице на джуджето, чието хилене не ми изглеждаше случайно.

В Дюселдорф бързо напуснах гарата. В нашата работа грешките са почти изключени. Дори трамваите са ни посочени и те неизбежно ни отвеждат в най-голяма близост до къщите, които трябва да посетим. Качих се на трамвая, подадох пари на кондуктора и след десет минути слязох пред един магазин за цигари. Натиснах дръжката на вратата му. Зад една грамада от кутии за пури се надигна някаква жена; беше едра и трмава и създаваше впечатлението за нещо изкуствено, понеже движеше ръцете си само от лактите надолу, а горните им части държеше притиснати към тялото. Взрях се в лицето ѝ.

— Моля? — попита тя.

Поех дълбоко дъх, за да си кажа урока, в същото време извадих от джоба легитимацията си и я държах в ръка. Имам навика умишлено да изломотвам встъплението си, а също да задавам въпросите бездушно, за да подсиля впечатлението за деловитост. Освен това не гледам хората. Така че се взирах над рамото ѝ към някакъв турчин с фес, чиято цигара безсмислено димеше между пръстите му, а той се хилеше срещу една джамия.

— Идвам от Института за проучвания — казах аз, — стремим се чрез разпитване на всички слоеве от населението, във всички области, по всяко време на деня да изучим мнението на хората за някои неща. Ще ви бъдем благодарни, ако ни разрешите няколко въпроса. Не е нужно да подчертавам, че всяка дискретност...

— Питайте — каза тя спокойно.

Устата ѝ се беше отворила и по лицето ѝ пробяга усмивка, която сякаш ѝ причини голяма умора.

— Вярвате ли в бог? — попитах аз.

Дланите ѝ се откъснаха от тезгяха, тя се улови за сърцето, после за главата, съвсем повдигна тежките си клепачи, тъй че зърнах големите ѝ спокойни, сиви очи. Накрая тя кимна.

— Как си представяте бог?

— Бог е тъжен — каза тя тихо, — ние трябва да го утешим.

Замълчах за миг, казах „благодаря“ и си тръгнах.

Двайсет минути по-късно зададох същите въпроси на един мъж, който стоеше неподвижно зад пердето на прозореца и наблюдаваше уличното движение. Наричаше се Балун, изхабените му зъби изглеждаха синкави, ръцете му бяха силно окосмени. Той си играеше с ресните на завесата, а пепелявосивата му плешива глава имаше до смърт тъжен вид, когато той се обърна към мене и каза:

— Бог съществуваше, но те го убиха и той не възкръсна.

Третата къща беше полуразрушена. В коридора някакво дете играеше в една локва, останала там още от последния дъжд. Детето беше бледо и кротко, а на стълбището чух да пее женски глас. Жената пееше хубаво. Детето тихо пригласяше. Внимателно се заизкачвах по стълбите. На първия етаж имаше отворена врата: зърнах гърба на една жена, сведена над масата, да разточва тесто. Беше тази, която пееше. При шума на стъпките ми тя замълча и се извърна: бледото ѝ лице, обгърнато от кичури черна коса, ме гледаше спокойно.

— Госпожа Дийц? — попитах аз.

Тя кимна, а пък аз изломотих урока си, сам завладян от този замайващ ритъм, който се получава при подчертаното ломотене.

Отначало жената замълча. Избърса ръцете си в престилката и се вторачи в мен с отворена уста:

— Бог — каза тя, — има два бога, бог на богатите и бог на бедните.

Дишайки тежко, зададох втория въпрос. Тя не мисли дълго.

— Единият е строг и безсилен — каза тя, — а другият е благ, но могъщ... могъщ.

— Благодаря ви — отвърнах аз, но не си тръгнах.

Ние се погледнахме, за миг настъпи тишина, после се усмигнахме и аз се спуснах по стълбите.

Трябваше да тичам до гарата, за да хвана връзка. Навярно се бях усмихвал прекалено дълго и бе станало късно. Потърсих си място за сядане, извадих бележника и записах дюселдорфските резултати. Впрочем шефът е недоверчив към писаното слово повече, отколкото към изреченото — той възнамерява да ни раздаде малки апарати за запис, които да възпроизвеждат диалога дословно, а за нас ще остане само кратко описание на обстановката. Но очевидно неговите работодатели досега се бояха от разноските.

Към дванайсет бях в Гелзенкирхен. Започнало беше да вали и аз бавно крачех под дъжда из града; тръпчивият въздух напомняше миризмата на пътуващ влак, горчива и силна, дори когато стигнах до един по-тих квартал. По развалините в гъста колония растяха глухарчета и докато търсех номера на къщата, се озовах пред един магазин за колониални стоки: рекламните табла блестяха мътно в дъжда, а стоките сякаш плуваха зад мокрите стъкла като в аквариум. Влязох в съседната сграда: това беше фризьорски салон. Всичко бе тихо, а магазинът като че бе потънал в здрач. В дъното проблясваше синкаво един плакат, който възхваляваше гумени стоки, наред с лика на някакъв предоволно усмихнат господин — изглежда възхитен от един крем за бръснене. В огледалата над умивалниците зърнах самия себе си: имах безпомощен вид. Извиках „Ало!“, зачаках, но нищо не се помръдваше. В някаква съседна стая изглежда играеха деца, чувах приглушените им крясъци. Седнах, натъпках лулата си, запалих я и взех от закачалката едно илюстрировано списание. Беше отпреди близо три седмици. На корицата се мъдреше някаква киноактриса, отдавна вече забравена, но тук още я смятаха за най-красивата жена на столетието, а на втората страница видях човечното лице на един генерал, който тържествено уверяваше, че е невинен — за какво, не пишеше.

В този миг вратата на салона се разтвори и вътре се втурна младо момиче. Нейното весело усърдно лице ми се стори познато. Бележникът в ръката ѝ ми обясни всичко.

— Добър ден, майсторе! — извика тя. — Идвам от Института за проучвания, ще разрешите ли няколко въпроса?

— С удоволствие — отвърнах аз, запалих лулата си и заизпусках гъсти облаци.

— Вярвате ли в бог?

— Да — казах аз.

— Как си представяте бог?

— Аз съм християнин.

— О — възкликна тя, — чудесно... Наистина ли?

— Наистина — казах аз.

— Много благодаря.

Тя скри бележника си, спусна се по стълбите и затръшна вратата след себе си. Изправих се бавно и се уплаших, когато собственикът на салона внезапно застана до мен. Беше млад мъж, косата му бе разчорлена, а самият той изглеждаше сгорещен. Усмихваше се.

— Прощавайте — каза той, дълго ли чакате?

— Не, не — отвърнах аз с усмивка.

— Какво обичате?

— Ножчета за бръснене, моля — казах аз, — десет броя. Но бързо.

Той притича до лавицата, даде ми една кутийка, аз хвърлих пари и изскочих навън. Настигнах колежката си на ъгъла и я проследих. Вървах много дълго след нея под дъжда, почти през целия град, покрай металургични заводи, огромни постройки, рудници, през оживени улици и един голям парк. Тя посещаваше същите адреси, които ми бяха определени за следобеда. Очевидно бе извършена някаква грешка от отдел „Пътни планове“.

Вече беше късно, когато уморен най-сетне тръгнах подир нея към гарата. Но нямах никакво желание да се прибирам вкъщи. Близо до гарата влязох в едно кино, там беше топло и тихо, и заспах малко след започването на главния филм. Когато излязох, все още валеше. Взех някакъв влак, който пътуваше на юг, заспах седнал и се събудих едва когато влакът спря. Така дремех, докато един глас не извика в мрака: „Опладен... Гара Опладен...“. Скочих, взех шапката си от мрежата и бързо слязох. Едва когато застанах пред бариерата, а влакът замина, като бавно се измъкна покрай мен в тъмнината, проумях, че вече няма какво да търся в Опладен. Следващият влак заминаваше едва след един час и не ми дойде нищо друго наум освен бавно да се запътя към къщата, където бях ходил сутринта. Още отдалече видях, че е осветена. Бързо се приближих, на табелката открих, че името Майкснер вече е покрито от друго. От отсрещната страна на улицата разгледах джуджето: осветено отзад, то изглеждаше почти като живо.

Някаква млада жена прекоси стаята, облечена с червеникав пенъор, и внезапно завесата се повдигна, едно момиченце по нощница се облегна на подпрозоречната дъска и закрепил куклата си до стъклото. Куклата беше стара и мръсна, но аз вдигнах ръка и ѝ магнах. Детето се уплаши, направи рязко движение, блъсна джуджето и то падна на пода. Чух как се разби на парчета, издрънча съвсем за кратко. Детето изчезна, куклата още стоеше там, косо облегната на стъклото, някакво чорлаво същество. Магнах ѝ още веднъж и бавно си тръгнах: от една друга стая сега долетяха викове и разбрах, че момиченцето яде бой. Децата винаги ядат бой, почти винаги без вина и винаги напразно, а аз се надявах, че няма да го бият.

Когато отново се спрях, вече беше тихо и аз се помолих баща ми да не го пердаши още веднъж. Може би той беше умрял, или работеше нощна смяна, а може би все пак щеше да повярва, че вън действително е стоял някакъв черен мъж и е магнал на куклата.

Съвсем бавно закрачих обратно към гарата.

1950

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.